

Bredbandsutbyggnad i landsbygd

Byalag och konkurrens

RAPPORT 2016:8

Bredbandsutbyggnad i landsbygd

Byalag och konkurrens

Konkurrensverkets rapportserie 2016:8

Konkurrensverket september 2016

Utredare: Björn Axelsson

ISSN-nr 1401-8438

E-print, Stockholm 2016

Foto: Matton Images

Förord

I hela landet, i tätort och på landsbygd, fortskrider bredbandsutbyggnaden. Staten bidrar ekonomiskt till denna utbyggnad i områden där marknadsmässiga förutsättningar för utbyggnad inte finns. Regeringen har dessutom satt målet att 90 procent av befolkningen ska ha tillgång till snabbt bredband år 2020.

Storleken på det offentliga stödet är begränsat. Konkurrensutsättning av inköp av varor och tjänster innebär att kostnaderna för arbetet kan sänkas. Det gynnar både medlemmarna i byalagen och andra byalag eftersom stödmedlen räcker till fler projekt.

Med tanke på hastigheten i utbyggnaden och kostnaden att anlägga bredbandsnät framstår det som positivt om stödet inte ersätter andra investeringar. Inte minst eftersom felaktigt utdelat stöd innebär att medlen inte räcker till andra, stödberättigade, projekt.

I rapporten redovisas hur olika byalag har resonerat för att tillgodogöra sig de positiva effekterna av en effektiv konkurrens. Förutsättningarna för olika byalag varierar kraftigt, vilket också får genomslag på de överväganden de gör.

Förhoppningen är att rapporten ska vara till nytta för de byalag som är i inledningsskedet av att anlägga bredbandsnät.

Stockholm september 2016

Dan Sjöblom
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	5
Summary	7
1 Inledning	9
1.1 Syfte	11
1.2 Genomförande	11
2 Bredbandspolitiken	14
2.1 Bredbandsstödet inom landsbygdsprogrammet	14
3 Byalagen	17
3.1 Var finns byalagen?	17
3.2 Det lokala initiativet	18
3.3 Utbyggnaden av näten	20
3.4 Konkurrensutsättning	21
3.5 Kommunikationsoperatörer	26
3.6 Kollektiv anslutning eller öppna nät?	27
3.7 Inga problem med antalet tjänsteleverantörer	30
3.8 Behålla eller sälja?	31
4 Avslutande diskussion	33
Referenser	37

Sammanfattning

Det finns särskilt stöd för utbyggnaden av höghastighetsnät på landsbygden. En del av stödet delas ut till så kallade byalag.

Det totala stödet för bredbandsbyggnad uppgår till 3,85 miljarder kronor, varav 3,25 miljarder kronor återfinns i landsbygdsprogrammet 2014–2020. Det är ungefär en fördubbling jämfört med föregående stödperiod. Efterfrågan på stödmedlen är stor och det kan inte uteslutas att extra medel kan komma att anslås innan stödperiodens utgång, såsom gjordes under föregående stödperiod.

Under kommande år kommer nya byalag att ställas inför samma typ av valsituationer som andra byalag tidigare har ställts inför. Det huvudsakliga syftet med denna undersökning är att tillgängliggöra vunna erfarenheter, i synnerhet när det gäller konkurrensfrågor, till nytta för de byalag som är i början av sitt arbete med att anlägga bredbandsinfrastruktur.

Konkurrensverket har låtit genomföra en enkätundersökning om byalagens överväganden i konkreta valsituationer. Svarsfrekvensen var ca 68 procent, vilket är en relativt hög svarsfrekvens.

Byalag kan välja att göra en del av arbetet själva. Den kategori arbeten som byalag oftast väljer att lägga ut på entreprenad är anläggningsarbeten.

De flesta konkurrensutsätter inte leverantörerna via annonsering. I stället tar de kontakt direkt med olika leverantörer för att få offert.

De byalag som tar in anbud för totalentreprenad får färre anbud än de som köper anläggningsarbeten som särskild tjänst, men i genom-

snitt något fler anbud än för inköp av material, projektering och projektledning och dokumentation. Samtidigt är tjänsterna med lägst genomsnittligt antal anbud också de tjänster som byalagen själva kan utföra, vilket kan påverka antalet anbudgivare negativt.

Ungefär en tredjedel av byalagen som har besvarat enkäten har valt att teckna kollektiva avtal för alla eller en del av medlemmarna, medan andra har valt att ha öppna nät. Datamaterialet är inte tillräckligt för att bekräfta byalagens enkätsvar om att kollektiva anslutningar är billigare. Fritextsvaren pekar på att det finns fördelar med båda delarna. Frågan om det är bäst med kollektiva anslutningar eller öppna nät beror således på medlemmarnas preferenser.

En framtida fråga för många byalag är om man ska behålla eller sälja nätet. Denna rapport ger inget entydigt svar. Det beror på vilka förutsättningar byalaget har att fortsätta driva nätet.

Summary

There is special support available for the construction of high-speed broadband networks in rural areas. Some of this support is distributed to local rural resident associations, so-called "byalag".

The total support for broad-band construction amounts to SEK 3.85 billion, of which SEK 3.25 billion are granted through the rural development programme for 2014–2020. This is an approximate doubling compared with the previous support period. The demand for support funds is substantial, and it's possible that additional funds may be allocated before the end of the support period, as was the case in the previous support period. During the coming year, new local rural resident associations will be faced with the same kind of choices as other associations previously faced. The main purpose of this investigation is to provide the experience acquired accessible, particularly in connection with competition issues, to the benefit of those rural resident associations that are in the opening stages of their work on installing broad-band infrastructure.

The Swedish Competition Authority has commissioned the performance of a questionnaire survey of the considerations given by local rural resident associations in concrete situations where choices have to be made. The response frequency was approximately 68 per cent, which is a relatively high percentage.

Local rural resident associations may choose to do a lot of the work themselves. The category of work that the associations most frequently choose to put out on contract is construction works.

Most of the associations choose not to subject suppliers to competition by advertising. Instead, they make direct contact with various suppliers for tenders.

Those rural resident associations that take in offers for turnkey/design and construct contracts receive fewer tenders than those who sell construction services as a special service, but on average somewhat more tenders than for material, design and project management and documentation. At the same time, those services with the lowest average number of tenders are also those services that the rural resident associations can perform themselves, which could explain the low number of tenders for these services.

Approximately a third of all the rural resident associations that responded to the questionnaire have chosen to enter into collective agreements for all or some of the members, whereas others have decided to have open networks. The data material is not sufficient to confirm that the answers given in the questionnaire by the rural associations that collective agreements are less expensive. Some of the replies indicate that there are advantages associated with both parts. The question of whether collective connections or open networks are best thus depends on the preferences of the members.

A future question for many local rural resident associations is whether or not to keep or sell the network. This report gives no clear answer. It depends on the preconditions the resident associations have for continuing to run the network.

1 Inledning

En tredjedel av Sveriges befolkning bor i landsbygdskommuner. Nästan alla personer, oavsett bostadsort, har någon relation till landsbygden. Landsbygden har olika förutsättningar beroende på om det handlar om tätortsnära landsbygd, glesbygd, skärgårdar och andra landsbygder eller mindre tätorter. Landsbygden består således av flera olika *landsbygder*.

Landsbygdens förutsättningar har förändrats gradvis under många år och inflyttningen till städer från gles- och landsbygd har pågått under lång tid. Men det finns stora variationer mellan olika landsbygdsområden. Den mer tätortsnära landsbygden har haft viss befolkningsökning medan glesbygder i skogslänen har haft en förhållandevis snabb befolkningsminskning. Landsbygdens värde som en attraktiv miljö för boende har ökat i olika delar av landet, vilket befolkningsökningen i den tätortsnära landsbygden visar.

En attraktiv och tillgänglig landsbygd förbättrar förutsättningarna för att människor ska kunna bo i glest befolkade områden. En bidragande faktor till att människor kan bo och verka på eller besöka landsbygden är att det finns en tillräckligt väl utbyggd infrastruktur.

Utvecklingen av informations- och kommunikationsteknik öppnar nya möjligheter som tidigare inte fanns. I den digitala agendan från år 2011 framhåller regeringen att tillgång till it-infrastruktur och bredband är avgörande för möjligheten att driva och utveckla företag i alla delar av landet. Det är också en förutsättning för att bo, leva och ha en fungerande vardag, att kunna göra ärenden, hålla kontakt med familj och vänner och ta del av underhållning. Tillgången till bredband är generellt sett mycket god i Sverige, men

tillgången till bredband med hög överföringshastighet är ojämnt fördelad mellan tätorter och gles- och landsbygder.

Uppfattningen att en väl fungerande it-infrastruktur är en grundläggande förutsättning har förstärkts under senare år. Ett exempel är Västra Götalandsregionen som har framhållit att det blir uppenbart för allt fler att tillgång till bredband är en förutsättning för nästan allt företagande på landsbygden.¹ Även organisationen Företagarna har i en tidigare uppföljning framhållit att utbyggnad av infrastruktur av olika slag, däribland bredband, förbättrar möjligheter till företagande på landsbygden.²

Höghastighetsnät möjliggör tillgång till både dagens och morgondagens lokala och globala tjänster, till exempel högupplösta tv-sändningar, dubbelriktad videokommunikation, utbildning och sjukvård på distans samt andra tjänster som kräver hög överföringskapacitet och kvalitet.

Av de nationella bredbandsmålen och regeringens digitala agenda framgår att det i första hand är marknadsaktörerna som har ansvaret för och gör investeringar i kommunikationsnäten. Statens roll är i första hand att se till att marknaden fungerar effektivt och att tillsammans med andra offentliga aktörer ge företagen förutsättningar att driva sin verksamhet.

Offentliga stödmedel till bredbandsutbyggnad har varit en viktig åtgärd för att öka tillgången till bredband i områden där det saknas marknadsintresse för att anlägga höghastighetsnät. Det har under de senaste åren funnits flera olika stödformer för att anlägga höghastighetsnät som har löpt under olika perioder. Det stöd som inne-

---

¹ *Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet (2012/13:RFR4)*, s. 115.

² *Ibid.*, s. 84f.

håller mest medel är landsbygdsprogrammet. Utöver landsbygdsprogrammet har stödmedel kanaliserats via Post- och telestyrelsen (medfinansieringsstöd och kanalisationsstöd) samt stöd via Europeiska unionens regionalfond. Därtill har det funnits vissa regionala stöd. Stödet delas bland annat ut till så kallade byalag, som är en sammanslutning av fastighetsägarna inom nätets täckningsområden.

Dessa byalag kan på sikt utgöra en viktig del av Sveriges bredbandsinfrastruktur. Inte minst eftersom de når många människor och samhällsviktig kommunikation, som sjukvård, trygghetslarm, telefoni, med mera kan komma att transporteras genom dessa nät.

I december 2015 fastslogs reglerna för landsbygdsprogrammets innevarande stödperiod som löper till år 2020.

1.1 Syfte

Under kommande år kommer nya byalag att ställas inför samma typ av valsituationer som andra byalag tidigare har ställts inför. Det huvudsakliga syftet med denna undersökning är att tillgängliggöra vunna erfarenheter, i synnerhet när det gäller konkurrensfrågor, till nytta för de byalag som är i början av sitt arbete med att anlägga bredbandsinfrastruktur.

1.2 Genomförande

Under hösten 2015 skickades en enkät ut till alla byalag som tilldelats medel inom ramen för landsbygdsprogrammet 2007–2013. Tillvägagångssättet att utgå ifrån byalagens självupplevda erfarenheter innebär en slags "nedifrån och upp"-metod.

Konkurrensverket samlade in kontaktuppgifter till byalag som beviljats stöd inom ramen för landsbygdsprogrammet 2007–2013 från länsstyrelserna³. I några län saknades uppgifter om e-postadresser. I dessa län kompletterades kontaktuppgifterna med ett fåtal e-postadresser. Det kan inte heller uteslutas att förteckningarna över byalag saknar fullständighet eftersom en del länsstyrelser bistod Konkurrensverket med att sammanställa uppgifterna utöver sina ordinarie arbetsuppgifter då en sådan förteckning av byalagen inte upprättats tidigare.

Sammanlagt erhöles kontaktuppgifter inklusive e-postadresser till 365 byalag. Av de inhämtade kontaktuppgifterna saknade sju relevans. Några e-postadresser gick till kommunala stadsnät och andra till byalag som av något skäl inte fullföljt arbetet med att anlägga bredbandsinfrastruktur. Av de återstående e-postadresserna var det 39 stycken som inte fungerade.

Av de 319 byalagen svarade 216 stycken på enkäten. Det innebär en svarsfrekvens på ca 68 procent. I en tidigare kartläggning som Bredbandsforum genomfört var svarsfrekvensen 53 procent. Svarsfrekvensen för denna undersökning får således betraktas som relativt god. I synnerhet som respondenterna har besvarat enkäten på sin fritid.

Det förefaller finnas en del regionala skillnader som har haft betydelse för enskilda byalags valmöjligheter och förutsättningar. Det gäller till exempel geografiska förhållanden eller vilken roll kommunen har spelat. Vidare ökade intresset för bredbandsutbyggnad på landsbygden från bredbandsaktörerna under stödperioden. Det

---

³ När begreppet *byalag* används i denna undersökning så avses enbart de byalag som erhållit medel inom ramen för landsbygdsprogrammet. Det finns även byalag som har bildats på andra villkor än de som finns inom landsbygdsprogrammet, men dessa beaktas alltså inte här.

har i sin tur inneburit experimenterande med olika affärsmodeller. Det kan inte uteslutas att de olika lokala förutsättningarna och den kommersiella utvecklingen har haft betydelse för olika byalags möjligheter att tillgodogöra sig effekterna av god konkurrens.

2 Bredbandspolitiken

2.1 Bredbandsstödet inom landsbygdsprogrammet

En viktig del i politiken för landsbygden är det så kallade landsbygdsprogrammet. Programmet innehåller offentliga insatser i form av stöd och ersättningar för att utveckla landsbygden, däribland bredbandsutbyggnad. Programmet finansieras gemensamt av Sverige och EU. Under tidsperioden 2007–2013 omfattade stödet totalt ca 38 miljarder kronor, men endast en mindre summa var avsedd för utbyggnad av höghastighetsnät.

År 2010 ökades satsningen mot utbyggnad av höghastighetsnät. Totalt anslogs 253 miljoner kronor. Dessa medel in-tecknades fort samtidigt som behovet av bredbandsutbyggnad fortfarande var stort. Stödet har därefter förstärkts i omgångar.

I en sammanställning av stödmedlen har Post- och telestyrelsen (PTS) uppgett att den totala summan använda medel var 1,6 miljarder kronor.⁴

Mottagare av stödet var under perioden kommunala stadsnät och byalag. Tanken med landsbygdsprogrammet är att stödja lokal utveckling i form av småskaliga projekt. De primära målgrupperna för programmet var därför byalag och lokala utvecklingsgrupper. I reglerna för den innevarande stödperioden kan även kommersiella företag ansöka om stödmedel.

---

⁴ Post- och telestyrelsen (2015) *Sammanställning av stödmedel till bredbandsutbyggnad samt prognostisering avseende efterfrågan på medel* (PTS dnr 15-1774), s. 3.

Intresset och söktrycket för bredbandsstöd har varit mycket stort. Inför den innevarande stödperioden (2014–2020) fanns det i de flesta län bredbandsprojekt som väntade på att reglerna för programperioden skulle färdigställas så att stödmedel kunde betalas ut.

Länsstyrelserna i respektive län har vissa möjligheter att själva prioritera mellan olika projekt. Exempelvis prioriterar några länsstyrelser bredbandsstöd i områden där det även finns företag som har nytta av bredbandet. Vissa länsstyrelser prioriterar enbart kommunala ansökningar och lämnar inte direkt stöd till byalagen, medan andra länsstyrelser istället prioriterar stöd till byalag. En rapport från PTS visar att av de projekt som färdigställts med medel från landsbygdsprogrammet har ca tre av fyra utförts av byalag. Övriga projekt drivs i huvudsak av kommuner och deras stadsnät⁵.

I dagsläget finns ca 3,85 miljarder kronor avsatta för stöd till utbyggnad av bredband inom landsbygdsprogrammet och regionalnalfonden. Dessa medel återfinns till största delen inom det förstnämnda stödprogrammet (3,25 miljarder kronor). Enligt en rapport från PTS täcker denna summa emellertid enbart det uppskattade behovet för de inledande åren i stödperioden⁶. Den uppdämda efterfrågan inför den nya stödperioden som skulle börja år 2014, men beslutades i december 2015, var stor. Bland annat gällde det Västra Götaland som hade över 100 projekt som omfattade cirka 300 miljoner kronor på sin väntelista år 2014⁷.

---

⁵ Post- och telestyrelsen (2015) *Sammanställning av stödmedel till bredbandsutbyggnad samt prognostisering avseende efterfrågan på medel* (PTS dnr 15-1774), s. 3.

⁶ Ibid. s. 1.

⁷ Jordbruksverket (2014) *Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013*, s. 75.

Jordbruksverket har det övergripande ansvaret för landsbygdsprogrammet, men även en rad andra myndigheter, till exempel Post- och telestyrelsen arbetar med dessa frågor. På regional nivå har länsstyrelserna ansvar för att programmet genomförs på bästa sätt.

Uppslutningen från kommuner och länsstyrelser har varit stor. I många län har en regional digital agenda som kompletterar den nationella agendan tagits fram. I samband med en uppföljning som Jordbruksverket genomfört rapporterade Gotland att målet i länets bredbandsstrategi att alla ska ha möjlighet till bredband med hög kapacitet, i stort sett skulle uppnås under 2015. Den positiva utvecklingen berodde till stor del på det starka ideella engagemanget för bredbandsutbyggnad⁸.

---

⁸ Jordbruksverket (2014) *Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013*, s. 75.

3 Byalagen

3.1 Var finns byalagen?

Av de tillfrågade byalagen hade 83 stycken (ca 38 procent) 1 km eller kortare avstånd mellan byanätet och ett kommersiellt nät (inklusive stadsnät). 53 byalag uppger att de har mer än 10 km till närmaste anslutning till ett bredbandsnät. Två byalag uppger att de har längre än 50 km till närmaste anslutning.⁹ Det bekräftar den allmänna bild som finns om att näten i vanliga fall byggs ut successivt från en centralort.

Ett annat skäl till att relativt många byalag byggs nära andra nät kan vara kopplat till finansieringen. Material som Bredbandsforum har tagit fram pekar på att byalag under föregående stödperiod hade svårt att få låna pengar till de investeringar som krävdes innan stödet betalas ut. Ju längre ifrån ett stomnät byalaget befinner sig, desto högre blir kostnaderna och därmed summan som byalagets medlemmar behövde investera innan stödet betalades ut. I vissa fall klarade byalaget övergångstiden genom checkräkningskredit i en bank, eller genom att låna pengar från kommunen eller en privat aktör¹⁰, men rimligtvis var detta ett hinder för byalag som inte har sådana möjligheter.

Byalagen som har svarat på enkäten består av i genomsnitt 142 fastigheter¹¹. Medianvärdet för antalet fastigheter är 88. Antalet fastigheter i de byalag som har uppgett att de har mindre än en kilo-

---

⁹ 14 byalag har inte besvarat frågan.

¹⁰ Bredbandsforum (201X) *Bredband i hela landet – slutrapport från Byanätsgruppen*, s. 45 och *Effektivare bredbandsstöd* SOU 2013:47, s. 110.

¹¹ n=210.

meter till närmaste anslutningspunkt avviker inte väsentligt från övriga byalag¹². De byalag som kan antas ligga nära tätorter verkar alltså inte skilja sig i storlek från byalag som etableras längre ifrån tätorter.

3.2 Det lokala initiativet

I de allra flesta fall är det någon eller några av de boende som har tagit initiativ till anläggandet av byanätet. I några fall (13 st, 6 procent) uppger företrädaren för byalaget att kommunen har tagit initiativet. I enstaka fall har andra tagit initiativet, två exempel är Lantbrukarnas riksförbund och den lokala hembygdsföreningen. Det är ovanligt att initiativet har kommit från företag (endast 3 byalag uppger detta). Detta bekräftar bilden i betänkandet *Effektivare bredbandsstöd* (SOU 2013:47).

Den utbyggnad som just nu sker på den svenska landsbygden har beskrivits som något av en folkrörelse med ursprung i de utvecklingsgrupper och byalag som länge har funnits i Sverige, där människor på frivillig basis av olika skäl slutit sig samman.

I tidigare uppföljningar har underifrånperspektivet framhållits som särskilt viktigt. Exempelvis har företrädare för Falköpings kommun menat att de bästa projekten är sådana som har en stark lokal förankring, och att det måste finnas ett underifrånperspektiv i arbetet med landsbygdsutveckling. Även Länsstyrelsen i Norrbottens län har framfört att de insatser som genomförs inom programmet ska bygga på lokala initiativ och lokalt engagemang.¹³

---

¹² Medelvärde=138, median=80.

¹³ *Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet (2012/13:RFR4)*, s. 46f.

I en forskningsrapport framtagen inom ramen för Bredbandsforums verksamhet har Susanne Stenbacka resonerat om byalagens arbetsmetoder och resurser. I rapporten framhåller Stenbacka att ett väl-etablerat byalag, med goda fysiska förutsättningar såsom aktuellt kartmaterial, har en fördel vid utbyggnad av bredbandsinfrastruktur. Det är viktigt att arbetstakten är relativt hög. Personliga möten med aktuella fastighetsägare beskrivs som viktiga för att fler ska delta i projektet. En person som intervjuas i Stenbackas rapport framhåller den stora betydelsen av så kallade eldsjälar, "det är avgörande att det finns flera som är mer engagerade än medelinvånaren".¹⁴

Startsträckan kan dock vara lång. I vissa fall kan det ta flera år innan en formell förening bildas. En lång startsträcka behöver inte nödvändigtvis vara negativt. Flera respondenter anser att det är viktigt att få med sig så många fastighetsägare som möjligt i projektet i inledningsskedet för att sänka kostnaderna. En del fastighetsägare kan behöva den extra tiden för eftertanke.

Byalaget kan ha stor nytta av personer med relevant kunskap, till exempel planläggningsfrågor och tekniska frågor. Det gäller både i byalagets interna arbete för att övertyga tveksamma fastighetsägare, men också i arbetet gentemot marknadens parter. I arbetet för att fler fastighetsägare ska ansluta sig hade byalagets förmåga att uppnå resultat i andra projekt betydelse. Bredband upplevs som en konkret fråga att samlas kring, med målet att skapa en bättre framtid för boende på orten.

I en tidigare uppföljning från Bredbandsforum ansåg en klar majoritet av byalagen att stödprocessen är ganska eller mycket svår.

---

¹⁴ Stenbacka, Susanne (2014) *Byanätsprocessen: teoretiska utgångspunkter för att förstå det lokala ledarskapet* Bredbandsforum, s. 17.

Högt ställda krav, många uppgifter och ett komplicerat regelverk gör i praktiken stödansökan till en tidskrävande process för de sökande som inte sällan har varit nybörjare i dessa frågor.¹⁵

3.3 Utbyggnaden av näten

Reglerna för att erhålla stöd genom landsbygdsprogrammet 2007–2013 innebar att höghastighetsnät som anläggs med medel via landsbygdsprogrammet ska kunna användas samtidigt av flera operatörer. Det ska även vara teknikneutralt, och befintlig infrastruktur ska användas så långt möjligt, förutsatt att det inte leder till att befintliga dominerande aktörer gynnas. Tredjepartsoperatörer ska beviljas grossisttillträde till bredbandet på ett icke-diskriminerande sätt, under en period om minst sju år. Kravet på icke-diskriminerande behandling ska gälla hela perioden även om ägarförhållandena ändras, om inte annat följer av andra bestämmelser. Sjuårsperioden kan förlängas om Jordbruksverket vid sjuårsperiodens slut bedömer att innehavaren av bredbandet har betydande inflytande på den berörda marknaden.

Inom dessa villkor ryms flera olika modeller för utbyggnaden av bredbandsnät på landsbygden. Byalaget kan göra vissa arbetsinsatser själva, men kan även upphandla nödvändiga insatser. Några exempel på insatser som sänker etableringskostnaderna är samordning mellan byborna, till exempel genom att tillåta tillträde till sina respektive fastigheter, och ideellt arbete.

---

¹⁵ Bredbandsforum (2014) *Perspektiv byanät – en kartläggning av lokalt ägda bredbandsnät och deras åsikter om processen för att bygga bredband på landsbygden* (PTS dnr 14-4628), s. 12.

3.4 Konkurrensutsättning

I huvudsak finns det fyra olika delar som byalagen kan upphandla: projektering och projektledning, anläggningsarbeten, anskaffning av material och dokumentation.

En stor del av kostnaden utgörs av grävning. Om det är möjligt att anlägga fibernätet samtidigt som avlopp, vattenledningar, elnät eller nya vägar anläggs eller repareras kan kostnaden för ett bredbandsprojekt sänkas avsevärt. Ett antal av byalagen som har svarat på enkäten har framhållit att de har dragit nytta av detta.

Material som tagits fram av Bredbandsforum visar att upphandling av lokala grävmaskinister på timbasis kan sänka kostnaden för anläggningsarbetet ytterligare.

En fördel för byalag på landsbygden är att det kan finnas överkapacitet hos lokala anläggningsföretag. Ett av byalagen som har besvarat enkäten uppger att de lyckades sänka timkostnaden för grävning genom att anlita en lokal entreprenör som utförde arbetet när denne inte hade något annat jobb.

Byalaget kan göra separata inköp för respektive del (115 byalag gjorde detta), men kan också välja köpa en totalentreprenad från samma leverantör (36 st). Vissa byalag har gjort paketinköp av vissa, men inte alla, tjänster (61 st).

20 byalag (av 192, bortfall 24 st) uppgav att de både kontaktade leverantörer för att få in offerter och har annonserat för att få in fler offerter. 137 byalag uppger att de kontaktade leverantörer för offerter utan att annonsera. Nästan alla byalag som gjorde det kontaktade dock fler än tre leverantörer och en del kontaktade

många fler. 35 byalag annonserade utan att kontakta leverantörer för offerter direkt.

Tabell 1 Hur hittar byalagen sina leverantörer?

Antal byalag	Kontaktat leverantörer för offert	Annonserat
20	Ja	Ja
137	Ja	Nej
35	Nej	Ja

Den tjänst som byalagen oftast lade ut på entreprenör var anläggningsarbeten, följt av material. När det gäller anläggningsarbeten kräver dessa maskiner och utrustning som byalagen typiskt sett inte kan förutsättas ha tillgängliga. Detsamma gäller material. De uppgifter som byalagen i högst utsträckning valt att göra själv är projektering och projektledning samt dokumentation.

Tabell 2 Vilka tjänster som upphandlas och antal bud

Tjänst	Antal byalag som köpt tjänsten	Antal byalag som utfört arbetet själva	Bortfall ¹⁶	Genomsnittligt antal anbud
Anläggningsarbeten	162	33	25	3,3
Material	126	61	32	2,1
Projektering och projektledning	98	96	28	2,1
Dokumentation	73	104	40	1,8

¹⁶ I svarskolumnen redovisas antal byalag som vare sig har kryssat i något antal anbud eller att de inte har tagit in anbud. Bortfall indikerar att byalaget valt att utföra tjänsten självt. I bortfallskolumnen ingår även ogiltiga svar. 1–3 svar per fråga var ogiltiga.

De byalag som tog in anbud för anläggningsarbeten fick i genomsnitt 3,3 anbud. Två byalag fick inte några anbud och 12 fick enbart ett anbud. De som tog in anbud för inköp av material fick i genomsnitt 2,1 anbud. Två byalag fick inte några anbud och 41 byalag tog emot ett anbud. När det gäller projektering och projektledning fick byalagen i genomsnitt 2,1 anbud. Endast ett byalag fick inte in något anbud alls, medan 31 byalag fick in ett anbud. De byalag som tagit in anbud för dokumentationstjänster fick i genomsnitt 1,8 anbud. Fyra byalag fick inga anbud och 38 byalag fick enbart ett anbud.

Mot bakgrund av ovanstående verkar det som att de flesta byalag kan tillgodogöra sig ett visst mått av konkurrens eftersom det oftast finns minst två anbudsingivare. Endast när det gäller dokumentationstjänster var konkurrensen något sämre. Men detta var också den tjänst som byalagen i högst utsträckning valde att göra själva.

Material som tagits fram av Bredbandsforum pekar på att vissa byalag anser att det är viktigt att anläggningsföretaget finns närvarande på orten. Detta eftersom företagaren kommer att finnas kvar i det lokala sammanhanget även i fortsättningen. Företagaren är därför beroende av att upprätthålla goda relationer med sina kunder på orten, i det här fallet byalaget.¹⁷

Det verkar som att lokala variationer spelar stor roll för respektive byalags förutsättningar. En viktig faktor som inte utreds närmare i denna undersökning är vilken roll kommunen och det lokala stadsnätet har tagit på sig. Utan att dra några slutsatser åt något

---

¹⁷ Stenbacka, Susanne (2014) *Byanätsprocessen: teoretiska utgångspunkter för att förstå det lokala ledarskapet* Bredbandsforum, s. 19.

håll pekar materialet på att kommunens insatser i enskilda fall har påverkat byalags möjligheter att konkurransutsätta utbyggnaden av höghastighetsnätet.

Konkurrensverket ställde även frågor om företagen som anlitas för att anlägga näten ställde villkor om att alla eller ett visst antal av fastigheterna även tecknade internetabonnemang med samma företag. I teorin är det tänkbart att ett vertikalt integrerat företag kan erbjuda ett billigare pris för anslutning om många konsumenter förbinder sig att teckna abonnemang med samma företag. Den typen av korssubventionering verkar dock ha varit ovanligt under den föregående stödperioden.

Totalentreprenad kan vara praktiskt, men tänk på konkurrensen

Av de tillfrågade byalagen tog 59 stycken in anbud för att köpa allt i samma paket, det vill säga en totalentreprenad. Det innebär att en leverantör genomför alla steg i produktionen. Dessa byalag fick i genomsnitt in 2,3 anbud för sådana helhetslösningar. Tre av byalagen fick inte in något anbud och 14 byalag fick enbart in ett anbud. I slutändan valde 36 av byalagen att anlita ett företag för en totalentreprenad.

Att anlita ett företag som sköter hela projektet kan vara praktiskt, men det är inte säkert att det ger bäst resultat. Ett byalag uppger att de ”tog in anbud på totalentreprenad 2011, men priset var för högt för att genomföra projektet. Vi tog in ett nytt externt anbud på ett

något mindre nät, men priset var fortfarande för högt. Till slut tog vi beslut om att dela entreprenaden och leda projektet själva”¹⁸.

Med tanke på att alla delar samlas i ett avtal framstår det som särskilt önskvärt att ta in flera anbud för totalentreprenad eftersom brister i konkurrensen kan få stor betydelse för priset om byalaget väljer denna lösning.

Följ upp avtalen

I enkäten har Konkurrensverket ställt frågor om vad byalagen själva anser att de har gjort bra, vad de gjort sämre och vad de skulle ha gjort annorlunda.

Några av respondenterna har framhållit att de borde ha övervakat och följt upp leverantörerna bättre.

Vi skulle ha varit mer närvarande vid nedläggningen av kanalisationen. Det hade underlättat processen om vi kunnat visa på brister när arbetet pågick istället för vid slutbesiktning.

Vi borde ha kontrollerat entreprenörerna bättre för att undvika efterarbete och byggfusk.

Uppföljning av avtal är något som anses vara nödvändigt för att säkerställa att leverantören uppfyller kraven i de ingångna avtalen när det gäller offentlig upphandling.

Konkurrensverket har vid tidigare tillfällen framhållit att bristande avtalsuppföljning ökar risken för oseriös anbudsgivning. I en enkätundersökning om offentlig upphandling svarade endast en fjärde-

---

¹⁸ Grammatiken i vissa svar har redigerats. Innebörden i svaren har inte ändrats.

del av upphandlande myndigheter att de följde upp avtalen. En lösning kan vara att byalaget skriver in sanktioner för avtalsbrott i kontrakten. Det kan underlätta hanteringen av situationer som kan uppstå ifall det anlitate företaget inte lever upp till sin del av avtalet.

3.5 Kommunikationsoperatörer

I regel anlitar byalagen en så kallad kommunikationsoperatör (KO). Det finns ingen entydig och klart avgränsad beskrivning av vad en KO är, men allmänt sett sköter en KO drift och underhåll av näten samt tillhandahåller olika abonnemang från tjänsteleverantörer till slutkunderna. En KO utgör alltså ett slags mellanled mellan kunden och tjänsteleverantören.

Ungefär hälften (103 st, 57 procent av de giltiga svaren) av respondenterna uppgav att de inte fick några eller enbart ett anbud från företag eller stadsnät om kommunikationsoperatörstjänster.

Flera av byalagen som inte fick några anbud uppger att de anslöt sig till det lokala stadsnätets kommunikationsoperatör. En respondent uppger att det var svårt att hitta en kommunikationsoperatör. Nätet var för litet och låg på fel plats. Byalaget fick till slut ett "hängavtal på ett ramavtal som kommunen tecknade".

I flera fall verkar kommunen ha bistått byalagen med att upphandla en kommunikationsoperatör. Det framgår av fritextsvaren att flera byalag har uppskattat stöd från kommunen medan ett fåtal uppfattat de kommunala stadsnätens agerande som ett tvång och en inskränkning i byalagets möjligheter att tillgodogöra sig en effektiv konkurrens. Två fritextsvar som belyser just dessa olika synsätt kan refereras:

Det var bra! Det är för krångligt för lekmän i ett byalag att hålla på med en uppsjö anbudsförfaranden på fritiden och att sedan kunna värdera dessa.

Man kan säga att kommunens bolag drev oss i en riktning. Kroppsspråket sa att vi annars inte skulle få tillgång till stamnätet inom överskådlig framtid.

Ytterligare ett byalags svar tyder på att åtminstone vissa kommuner tar mer ansvar för byalagen än vad som är nödvändigt. Företrädaren för byalaget uppger att de inte hade några valmöjligheter. Byalaget blev mer eller mindre intvingat av kommunen att använda sig av ett stadsnät i en närliggande kommun, som kommunen samarbetar med. Stadsnätet gjorde också projekteringen och hade samarbete med en anläggningsfirma, fast att byalaget ville konkurrensutsätta både projektering, material och kommunikationsleverantör.

Ett av fritextsvaren på frågan om tillgången på kommunikationsoperatörer illustrerar den utsatta situation boende på landsbygden befinner sig i när det gäller konkurrensfrågor:

Så här i en avkrok på landet får man vara glad om någon vill göra något alls!

Samtidigt tyder andra delar i materialet på att konkurrensen på landsbygden är relativt god, vilket snarast understryker denna rapportens inledande resonemang om olika landsbygders skilda villkor.

3.6 Kollektiv anslutning eller öppna nät?

Reglerna för stöd till bredbandsutbyggnad innebär att nätet ska vara öppet för alla tjänsteleverantörer. Det hindrar emellertid inte enskilda byalag från att förhandla fram avtal som ansluter alla eller flera av fastigheterna till ett avtal, ett slags kollektivt avtal eller gruppanslutning. Det kan uppfattas som ett sätt att kringgå vill-

koret om att näten ska vara öppna eftersom en fastighetsägare som hellre vill ha ett annat avtal får teckna ytterligare ett avtal, utöver det som byalaget har avtalat. Å andra sidan ingår fastighetsägaren i byalaget och kan påverka valet av anslutning, ifall denne skulle önska det.

Ungefär en tredjedel (72 stycken, 35 procent av de giltiga svaren) av respondenterna uppger att byalaget har tecknat någon form av kollektivt avtal för sina medlemmar, medan återstoden av de giltiga svaren uppger att de har öppna nät¹⁹.

Flertalet av respondenterna med kollektivt avtal uppgav att fördelen var att de lyckats förhandla sig till ett bra pris. Två av respondenternas svar tyder på att anslutningen till det kollektiva avtalet var ett individuellt val och inte en fråga om tvång:

Vi fick ett bra avtal som 90 % valde. Alla har möjlighet att själv välja. 10 % valde annan lösning genom eget val.

Vi har inte kollektiv anslutning, men medlemmarna fick ett erbjudande om gruppanslutning som blev av om fler än 50 ville ha det.

Datamaterialet är inte tillräckligt för att bekräfta de fördelar som byalagen med kollektiva anslutningar framhåller. De prisuppgifter som byalagen har rapporterat in pekar inte på någon större skillnad i pris mellan öppna nät och kollektiva anslutningar. Däremot kan det tänkas att de kollektiva anslutningarna innehåller fler tjänster, till exempel kabel-tv och fast telefoni i abonnemangen, vilket gör prisuppgifterna i datamaterialet svårtolkade.

En del av de byalag som valt att ha öppet nät framhåller att det var ett krav för att erhålla stödmedel. Fler lyfter dock fram valmöjlig-

---

¹⁹ Bortfall: 8 svar, 4 procent av de 216 respondenterna.

heterna och möjligheten att byta bort ett avtal konsumenten inte är nöjd med som den främsta fördelen med öppna nät:

Är man inte nöjd med utbudet hos en leverantör, är det enkelt att byta.

Fördelen är möjligheten till konkurrens, och att föreningen inte blir styrande över enskilda abonnenters val av tjänst.

Medlemmarna kan själva välja vilken operatör de vill välja. Kanske har de tidigare god erfarenhet av en viss operatör och vill behålla denne. Det gör det också möjligt att lätt byta operatör om man inte är nöjd.

I en rapport från PTS framgår att en fastighetsägare eller ett byalag kan använda kollektiv anslutning för att pressa priset på ett erbjudande med hög hastighet.²⁰ En förutsättning för detta är dock att det finns konkurrens mellan olika leverantörer vid anbudsförfarandet.

Byalag som tecknar en kollektivanslutning bör tänka på att det innebär en inlåsning under avtalsperioden. Exklusivitetsavtal och lokala monopol kan leda till högre priser och mindre innovativa och kvalitativa tjänster för slutkunder. Det kan vara svårt för byalagen att hantera utformningen av avtal, avseende bland annat exklusivitet, ägarfrågor och avtalstider samt vad som gäller efter avtalstidens utgång.

Det bör därför tydligt framgå av avtalet vad som gäller om problem uppstår, något som kan vara svårt att överblicka på förhand. Byalaget bör även säkerställa att avtalstiden är lämplig. En allt för lång avtalstid innebär en inlåsning i ett abonnemang som med tiden kan visa sig vara dyrt eller som inte motsvarar medlemmarnas efter-

---

²⁰ PTS (2015) *Prisutveckling på mobiltelefoni och bredband 2014* Rapportnummer PTS-ER-2015:6, s. 26–29.

frågan. Samtidigt kan förutsättningarna för att förhandla fram ett lägre pris vara bättre med en längre avtalstid.

Slutligen kan nämnas att en kollektiv anslutning kan innebära att vissa medlemmar får abonnemang som inte passar dem. Till exempel kan vissa hushåll behöva teckna ett dyrare abonnemang än vad som annars hade varit nödvändigt. Det kan också finnas hushåll som efterfrågar högre kapacitet än vad som erbjuds av leverantören. Utan att ha analyserat prisbilden närmare verkar den lösning som en del byalag har valt, att ha både kollektiv anslutning och öppet nät, vara en bra lösning.

3.7 Inga problem med antalet tjänsteleverantörer

De byalag som har öppna nät uppger att de kan välja mellan många olika tjänsteleverantörer. Flera av respondenterna vet inte hur många tjänsteleverantörer de kan välja mellan, vilket snarast tyder på att utbudet inte verkar uppfattas som något problem.

144 respondenter har svarat att ingen bredbandsoperatör har tackat nej till att leverera internettjänster till fastigheterna i byanätet. 39 respondenter har svarat att en eller flera bredbandsoperatörer har tackat nej till att leverera internettjänster till fastigheterna i byanätet. Det framgår dock inte av materialet vilka skäl bredbandsoperatörerna har haft för att avstå, men det kan bero på att det inte har funnits ekonomiska förutsättningar att leverera tjänster till ett fåtal hushåll till ett konkurrenskraftigt pris.

3.8 Behålla eller sälja?

Stöd villkoren innebär att byalaget måste äga nätet under ett antal år. Efter denna period är byalagen fria att sälja eller behålla näten.

Material som tagits fram inom Bredbandsforum visar att marknadsaktörer på både nationell och lokal nivå är intresserade av att överta byanäten och inordna dem i sitt nät.²¹

Av de 204 respondenter som besvarade frågan har 38 sålt nätet eller redan bestämt att nätet ska säljas när tidsperioden går ut. Av dessa har 25 sålt eller bestämt att sälja till det lokala stadsnätet. De återstående 9 har valt att sälja till en privat aktör. Majoriteten, 166 byalag, uppger dock att byalaget fortfarande äger nätet.

Emellanåt framhålls uppfattningen att byalagen kan ha sämre möjligheter att förvalta nätet på lång sikt. Å andra sidan ligger det i byalagets intresse att säkerställa att nätet fungerar.

Bakgrunden till att vissa byalag har sålt nätet är att det var bestämt från början och att byalaget ville minska arbetsbördan (svaren fördelar sig jämt mellan dessa alternativ). Endast ett byalag uppger att det huvudsakliga skälet till att sälja nätet var att man erhållit ett bra bud.

Av de som alltjämt äger nätet uppger 30 byalag (av 166) att det lokala stadsnätet har visat intresse för att köpa nätet. Ungefär lika många (32 st) uppger att någon annan bredbandsoperatör har visat intresse.

---

²¹ Bredbandsforum (2014) *Perspektiv byanät – en kartläggning av lokalt ägda bredbandsnät och deras åsikter om processen för att bygga bredband på landsbygden* (PTS dnr 14-4628), s. 17f.

Fördelarna med att fortsätta äga nätet är att medlemmarna i byalaget fortsatt har kontroll över nätet. Det gäller både praktiska och ekonomiska frågor. Till exempel kan byalaget självt utföra visst arbete vilket borde påverka priset till nytta för medlemmarna. Dessutom kan ett byalag endast sälja nätet en gång. Det vill säga om utvecklingen är sådan att det blir mer gynnsamt att äga eller sälja nätet i framtiden så finns inte möjligheten att dra nytta av det om man en gång har sålt nätet.

Dessa fördelar ska vägas mot den problembild som tidigare utredningar har framhållit. I dessa nämns ekonomiska risker och juridiskt ansvar som byalagen åtar sig som ägare. Vidare ifrågasätts emellanåt byalagens lämplighet som ägare på lång sikt.

Av de byalag som är negativa till att äga nätet uppger flera att de inte har kompetens eller intresse av att driva ett bredbandsnät. Andra byalag uppger att det inte finns några fördelar med att driva nätet.

Frågan om det är rätt att sälja eller behålla nätet beror således på byalagets förutsättningar att driva nätet. Byalagets lämplighet som ägare på lång sikt borde i de flesta fall ha teoretisk betydelse eftersom det är byalagets egna medlemmar som drabbas av eventuella fel. Det ligger således i byalagets eget intresse att se till att nätet underhålls i tillräcklig utsträckning.

4 Avslutande diskussion

Inledningsvis konstaterades att landsbygden i själva verket består av flera olika *landsbygder* med skilda villkor. Den uppfattningen får visst stöd i denna rapport. Förutsättningarna för att tillgodogöra sig effekterna av en effektiv konkurrens på landsbygden beror på de särskilda förhållandena på respektive ort. Samtidigt ställs byalagen inför liknande valsituationer oavsett var de befinner sig.

Vad som är rätt val för respektive byalag beror till stor del på dess preferenser och förutsättningar. Vissa har prioriterat att bygga nätet snabbt. Andra har sett fördelar med en längre förankringsprocess och samordning med andra infrastrukturprojekt i området. Vissa föredrar att utföra visst arbete själva, medan andra har sett fördelar med totalentreprenad. En del har varit nöjda med att kommunen har tagit stort ansvar, andra är missnöjda.

Post- och telestyrelsen har i en tidigare rapport framhållit att en grundläggande förutsättning för ett framgångsrikt projekt är att det finns enighet mellan medlemmarna om behov och prioriteringar. Det kan vara värt att nämna att olika preferenser, till exempel snabb utbyggnad, kvalitet och pris, kan stå i motsatsförhållande till varandra.

Till exempel uppger vissa av respondenterna att de borde ha gjort mer i början för att få en kortare startsträcka. Samtidigt anser andra att de skulle ha gett fler fastighetsägare mer tid att tänka och att en "lång förankringsprocess" är bra.

För att bibehålla ett gott samarbete i byalaget kan en diskussion om vad som ska prioriteras vara värdefull. I slutändan är ett byalag framgångsrikt om det har tillgodosett fastighetsägarnas efterfrågan.

Materialet pekar på att byalagen i de flesta fall har försökt att tillgodogöra sig vinsterna med en effektiv konkurrens. Av de som själva har kontaktat leverantörer direkt har endast ett fåtal byalag kontaktat färre än tre leverantörer. De flesta byalag har erhållit fler än ett anbud²².

Det kan finnas fördelar med att teckna gruppavtal eller kollektivavtal för alla eller en delmängd av fastighetsägarna. Ett byalag som väljer denna variant bör dock försäkra sig om att ta in anbud från flera anbudsgivare för att kunna tillgodogöra sig effekterna av en effektiv konkurrens. Det är även viktigt att avtala om vad som gäller i alla tänkbara situationer eftersom fastighetsägarna vid en kollektiv anslutning i praktiken överger möjligheten att kunna byta leverantör.

En framtidsfråga för många byalag är om det är bäst att sälja byanätet till en kommersiell operatör eller ett kommunalt ägt stadsnät. Denna rapport ger inget entydigt svar på den frågan. Det beror på vilka resurser som finns i byalaget och hur mycket tid fastighetsägarna kan tänka sig att lägga ned på att äga och driva nätet. Enkätundersökningen som ligger till grund för denna rapport ger inga svar på frågan om det är mer fördelaktigt ekonomiskt att behålla nätet eller att sälja det.

Flera av de resultat som har förts fram i andra rapporter bekräftas i denna undersökning. Detta är dock inte särskilt förvånande med tanke på att det handlar om en relativt liten population.

Såsom redovisats i rapporten har många byalag haft stöd från kommunen och det lokala stadsnätet. Enstaka byalag som har velat göra en större insats själva har uppfattat kommunens inblandning

---

²² Medelvärde=2,48, median=2.

som hämmande. Det finns inte underlag att dra några generella slutsatser om kommunens inblandning i denna undersökning, men det framstår som uppenbart att ett stadsnät bör vara lyhört för byalagens önskemål. I synnerhet med tanke på den utsatta situation många boende på landsbygden befinner sig i.

Vid sidan av konkurrensfrågor riktar respondenterna kritik mot regelverket och myndigheternas handläggning. Problemet med ett otydligt eller övermäktigt regelverk verkar ha varit störst i början. Ett svagt regelverk i kombination med många inblandade myndigheter kan förstås leda till en del besvär.

Utan att ha analyserat saken närmare kan den kritik som framförs eventuellt förstås bättre om hänsyn tas till byalagens förväntningar på myndigheternas bistånd, stödmedlens storlek, etcetera. Det kan finnas skäl att ha i åtanke att stödet inte är avsett att finansiera hela utbyggnaden. Det förutsätter att de boende på orten själva utför eller finansierar vissa arbetsinsatser.

Ett resultat av svårtolkade eller krångliga regler kan bli att vissa projekt som inte borde ha tilldelats medel får stöd. En tidigare uppföljning noterar att "en bredbandsförening i Västra Götaland anser att bidraget från bland annat landsbygdsprogrammet var bra. Projektet fick mycket pengar, men hade genomförts även utan stöd".²³

Samtidigt fanns det enligt samma uppföljning andra projekt som kanske "hade genomförts även utan stöd, men hade kanske blivit

---

²³ Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet (2012/13:RFR4), s. 115.

mindre och tagit längre tid att genomföra. Flera av projekten hade däremot inte blivit verklighet utan stöd.”²⁴

En förutsättning för statligt stöd är att det föreligger ett marknadsmisslyckande, det vill säga att investeringarna inte kommer att göras utan stöd. Materialet i denna undersökning pekar på att de flesta byanät anläggs förhållandevis nära en tätort där det eventuellt hade funnits intresse från företag och kommuner att anlägga bredbandsnät. Det finns således en risk att stödet går till områden där nät ändå hade anlagts. Det förefaller således lämpligt att stöd-givningen prioriterar byalag som ligger långt från tätorter.

Det kan emellertid vara värt att nämna att stödet till byalagen utgör ett offentligt stöd som i väsentlig utsträckning är konsumentstyrt, något som är ovanligt.

Att anlägga ett bredbandsnät på ideell grund kräver mycket arbete, även fast projektet beviljas stöd. Många respondenter uppger att de aldrig hade startat om de på förhand vetat hur mycket arbete det innebär.

I slutändan verkar de flesta ändå vara nöjda med vad de har åstadkommit. Ett flertal av byalagen uppger att de inte skulle ha gjort något annorlunda om de börjat om i dag. En respondents svar får representera denna grupp.

Det gick faktiskt spikrakt från start till mål. Jag har faktiskt inte tänkt på det förrän nu när jag får frågan, men så var det.

---

²⁴ Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet (2012/13:RFR4), s. 13.

Referenser

Bredbandsforum (2013) *Bredband på landsbygden*.

Bredbandsforum (2014) *Perspektiv byanät – en kartläggning av lokalt ägda bredbandsnät och deras åsikter om processen för att bygga bredband på landsbygden* (PTS dnr 14-4628).

Bredbandsforum (2014) *Perspektiv byanät* (PTS dnr 14-4628).

Bredbandsforum (201X) *Bredband i hela landet – slutrapport från Byanätsgruppen*.

SOU 2013:47 *Effektivare bredbandsstöd*.

Dir 2015:73 *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder*.

Regeringskansliet (2011) *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*.

Jordbruksverket (2014) *Landsbygdsprogram för Sverige år 2007–2013*.

Konkurrensverket (2013) *Osund konkurrens i offentlig upphandling – Om lagöverträdelser som konkurrensmedel* (Konkurrensverkets rapportserie 2013:6).

Post- och telestyrelsen (2010) *Utbyggnad av bredband på landsbygd* (PTS-ER-2010:10).

Post- och telestyrelsen (2015) *Prisutveckling på mobiltelefoni och bredband 2014* (PTS-ER-2015:6).

Post- och telestyrelsen (2015) *Sammanställning av stödmedel till bredbandsutbyggnad samt prognostisering avseende efterfrågan på medel* (PTS dnr 15-1774).

Regeringskansliet, Finansdepartementet (2016) *Nationella upphandlingsstrategin*.

Stenbacka, Susanne (2014) *Byanätsprocessen: teoretiska utgångspunkter för att förstå det lokala ledarskapet* Bredbandsforum.

2012/13:RFR4 *Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet*.

I hela landet, i tätort och på landsbygd, fortskrider bredbandsutbyggnaden. Staten bidrar ekonomiskt till denna utbyggnad i områden där marknadsmässiga förutsättningar för utbyggnad inte finns. En del av stödet delas ut till så kallade byalag.

I denna rapport redovisar vi hur olika byalag har resonerat för att tillgodogöra sig de positiva effekterna av en effektiv konkurrens.

Adress 103 85 Stockholm

Telefon 08-700 16 00

Fax 08-24 55 43

konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se